

Türkiye’de Sol Örgütler
BÖLÜNE BÖLÜNE BÜYÜMEK

Bu kitabın yayın hakkı PHOENİX YAYINEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Türkiye'de Sol Örgütler / Bölüne Bölüne Büyümek
Hüseyin Aykol

Kapak ve Sayfa Düzeni: Gamze Uçak

©Phoenix Yayınevi Tüm Hakları Saklıdır.

1. Baskı Nisan, **2. Baskı** Eylül 2010, Ankara

3. Baskı: Şubat 2022, Ankara

ISBN No: 978-605-5738-42-6

Phoenix Yayınevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

e-posta: info@phoenixkitap.com

http://www.phoenixkitap.com

Baskı

Tarcan Matbaacılık Yayın. San.

Sertifika No: 47663

İvedik köy mah. İvedik cad. No: 417/ A

Yenimahalle/ANKARA

Tel: (0312) 384 34 35

Dağıtım:

Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

http://www.siyasalkitap.com

Türkiye’de Sol Örgütler

BÖLÜNE BÖLÜNE
BÜYÜMEK

Hüseyin Aykol

Hüseyin Aykol, Manisa'nın Salihli ilçesinde 1952 yılında doğdu. İzmir Koleji'ni bitirdikten sonra üç yıl Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde, dört yıl da Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okudu. 12 Eylül öncesinde Ser Yayınevi'nde çevirmen ve editör olarak çalıştı ve Türkiye Yazarlar Sendikası üyesi oldu. Kırk civarındaki ülkede yayınlanan *Sosyalizm: Teori ve Pratik* dergisinin Türkçe edisyonunu çıkardı. 12 Eylül döneminde yaklaşık 10 yıl hapis yattıktan sonra gazetecilik ve yayıncılığa geri döndü. Son yirmi yıldır çeşitli aylık dergiler, haftalık ve günlük gazetelerde çalışıyor. Genelde dünya haberleri editörlüğü yapmış olsa da kimi gazetelerde genel yayın yönetmenliği görevini de üstlenen Aykol'un çok sayıda çeviri ve telif eserleri bulunmaktadır.

Aykol'un Eserleri:

- *Diyalektik ve Tarihi Materyalizmin Alfabeti* (Boguslavsky, Karpushin, Rakitov, Chertikhin, Ezrin'den çeviri, Ser Yayınevi, 1977)
- *Ekonomik Romantizm* (V.İ. Lenin'den çeviri, Ser Yayınevi, 1977)
- *Eğitim Üzerine* (N.K. Krupskaya'dan çeviri, Ser Yayınevi, 1979)
- *Marx'ın Kapital'inde Soyut ve Somutun Diyalektiği* (E.V. İlyenkov'dan çeviri, Yorum Yayıncılık, 1996)
- *Refah Partisi'nin Tarihsel Gelişimi* (Pelikan, 1996)
- *Türkiye'de Baskı Grupları* (Pelikan, 1996)
- *Canavarlaşan Medya* (Temel Demirel ile birlikte, Yorum Yayıncılık, 1996)
- *Türkiye'de Sağ ve İslamcı Örgütler* (Pelikan,1996)
- *Türkiye'de Sol Örgütler* (Pelikan, 1996)
- *CIA, Gladio, Mafya, Çete* (Yorum Yayıncılık, 1997)
- *Ortadoğu Denklemine İsrail-Türkiye İlişkileri* (Öteki Yayınevi, 1998)
- *Stiglitz: Melek mi, Şeytan mı?* (derleyen, Yenihayat Kütüphanesi, 2002)
- *Küresel Terörist* (editör, Yenihayat Kütüphanesi, 2002)
- *Haber Basınından İslamcı Medyaya* (Agora Kitaplığı, 2008)
- *Türkiye'de Siyasal Parti Kapatmanın Tarihi* (İmge Kitabevi Yayınları, 2009)
- *Bölüne Bölüne İktidar Olmak-Türkiye'de Sağ Örgütler* (Phoenix Yayınevi, 2011)
- *Çerkes Ethem: Gerçek Yaşam Öyküsü, 2. Baskı*, (Phoenix Yayınevi, 2011)
- *Türkiye'de Solun Trajedisi* (Phoenix Yayınevi, 2013)
- *Aykırı Kadınlar – Osmanlı'dan Günümüze Devrimci Kadın Portreleri*, 2. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, 2015)

İçindekiler

Önsöz / 7

Osmanlı Dönemi / 13

Tek Parti Dönemi / 55

Çok Partili Döneme Geçiş / 59

1960'lı Yıllar / 71

12 Mart Sonrası / 95

12 Eylül Sonrası / 137

2000 Sonrası Durum / 177

Ekler

Kürt Sorunu Partileri / 225

Cumhuriyet Halk Partisi ve Türevleri / 241

Türkiye Solunun Dört Ana Damarı / 259

Türkiye Solundan Portreler / 265

Kaynakça / 397

Sol Örgütlerin Çıkardığı Yayınlar / 403

Dizin / 407

Önsöz

BİR: Elinizdeki çalışma, aslında 1996 yılında yayınlanan *Türkiye'de Sol Örgütler* isimli kitabımın dördüncü baskısı sayılır. Kitabın kaçınıcı baskısı olduğundan çok, bunun sol içinde yaklaşık 45 yıldır bulunan bir kişinin neredeyse 25 yıllık çabasının ürünü olduğunu bilmekte yarar olduğunu sanıyorum.

Bu araştırmamızın amacı, sayısı kesinlikle belirlenemeyecek denli çok olan ülkemizdeki sol örgütleri olumlu ya da olumsuz yönleriyle değerlendirmek olmayıp, onları bir katalog, bir almanak halinde sizlerin dikkatine sunmaktır. Yani burada, adını andığımız örgütler hakkında araştırma yapmak isteyecek kişiler için kolay bulunmayacak ya da elde edilmesi çok uzun zaman alacak bir başvuru kaynağı hazırlamış bulunuyorum.

Osmanlı'dan günümüze kadar kurulan ve şu ya da bu uzunlukta bir dönem faaliyet gösteren sol örgütleri kitabımıza alırken, onların legal ya da illegal örgütler oluşuna bakmadım. Legal olanlar konusunda belki sorun yok; ama illegal örgütler de kendilerini meşru yapılar olarak gördükleri için, onlar arasında hiçbir ayırım yapmadım. Okurlar legal olanları illegal olanlardan zaten ayıracaktır ama bir örgütün legal olduğundan emin olmadığınızda, onun girdiği ya da katılmadığı seçimlerle ilgili ibaresi size yardımcı olacaktır.

Araştırmamıza konu olan parti ve örgütlerin sayısının çokluğu yüzünden; onlar hakkındaki bilgileri kısa tutmak zorunda kalmıştık. Daha sonraki baskılarda elde ettiğimiz bilgilerle, araştırmanın hacmi sürekli genişledi.

Ancak bu araştırmayı okuyanların da hemen hayıflanacağı gibi, “bölüne bölüne büyümek” hiç akıl kârı olmasa gerek. Bununla birlikte, ülkemizin son 100 yılında, bu topraklarda yaklaşık 300 sol örgüt (*kitapta 260 örgüt var*) kurulup faaliyet gösterdiyse, bu çeşitlilik biraz da kültürler mozağımızdan kaynaklanıyor olsa gerek. Verimliliğiyle ünlü Anadolu toprağı, galiba bu konuda da çok zengin.

Çeşitlilik konusunda bizden hiç de aşağı kalmayan -hatta benim için içinden çıkılmaz haldeki- Kürt örgütleri, Kürtçe araştırma yapma şansım olmadığı için bu çalışmamıza alınmamıştır. Ancak Ankara’ya yönelik siyaset yaptıkları ve Türkçe olarak kendilerini takip edebilmem söz konusu olduğu için “Kürt sorununu demokratik yoldan çözmek” amacıyla kurulan legal partilerin, yaşam serüveni de -diğerleri gibi- özet olarak kitabımızda yer almıştır.

Kitabımızın sonundaki kaynakçada da göreceğiniz gibi, çalışmamız için çok sayıda kitap, dergi taranmıştır. Ancak internette yaptığımız taramalar da, bu eseri, 1996’daki haline göre oldukça güçlendirdi. Yine de kitabın bundan sonraki baskıları, her türlü düzeltmeye açıktır.

“Bölüne bölüne büyümek” elbette güzel bir şey değil ama yine de umutsuz ve karamsar olmamak gerek. Rusya’da Lenin, Ekim Devrimi’ni başardığında Bolşevik Partisi’nden -RSDİP’in bir kanadından- başka, daha kaç tane parti olduğunu bilseydiniz, belki de aklınızı kaçırdınız...

* * *

İKİ: Sol örgütlerle ilgili bu çalışmamın ikinci versiyonu, 2010 yılında Phoenix Yayınları’ndan piyasaya çıkar çıkmaz gördüğü yoğun ilgi ve kitapta yer alan örgütlerin çok kısa olarak anlatıl-

dığına dair alınan ilk eleştiriler üzerine yayınevi yetkilileri, benden kitabımın kapsamını hemen genişletmemi istedi. Bunun üzerine, yeniden yoğun bir çabanın içine girdim. Onlarca kitap, ansiklopedi, dergi tarandı; binlerce sayfaya göz atıldı ve yine kimi örgütlerin lider kadrolarına ulaşıldı ve böylece ikinci baskı ortaya çıktı.

Elbette kitabın ilk baskısına yönelik olarak yapılan yazılı ve sözlü eleştirilerde Kürtlere ait sol örgütlerin kitapta olmayışına yönelik eleştiriler yoğundu. Aslında bu konuya ilk baskıda değinmişim. Bu kitapta, son yüzyılda kurulan yaklaşık 300 örgütü ele alırken; belgesizlik, var olan bilgilerin birbirleriyle çelişkileriyle başım o kadar şişti ki, anadilim Türkçe'yi bilip bilmediğimi sorgular hale geldim. Oysa Kürt örgütlerinin de buraya eklenebilmesi için, çok iyi Kürtçe bilmem gerekiyor. Elbette, bir de söz konusu belgelere ulaşabilmem...

Elinizdeki araştırmayı yaparken, kitabımızın sonunda da belirttiğimiz yazılı kaynaklara başvurduğum ama günümüzde her türlü belge internet ortamına taşınmış olduğundan, bu olanağın üstünden de atlamadım. Legal, hatta illegal örgütlerin çoğunun internette sayfaları bulunuyor. Seçime katılan, seçime katılmayı uman partilerin bile, "Biz kimiz", "tarihimiz" şeklinde bir bilgilendirme bölümünün olmaması gerçekten çok büyük bir eksiklik. Elbette derdimiz, bizim işimizi kolaylaştırmaktan çok, başta kendi taraftarları olmak üzere, halkı bilgilendirmeleri. Bir örgütün geçmişini bilirsem, neler yaptığını öğrenirsem, onun peşinden, -hem de bilinçli bir şekilde- gitmem mümkün olabilir.

Bir örgütün peşinden gitmek dedim ya; bu kitabın yazarı da bir zamanlar böylesi örgütlerden birinin üyesi olmaktan yargılandı ve on yıl kadar hapis yattı. Ancak kitapta ele alınan hiçbir örgüte, zamanında edindiği sol kültürün getirdiği sevgi veya nefret hissiyle yaklaşmadı. İkinci baskıyla ilgili çalışmalarına "her örgüte, en az bir sayfa ayırmalı" ilkesiyle başladım. Ancak tüm çabalarım rağmen, kimi gruplarla ilgili daha fazla bilgiye

ulaşamadım. Bazı örgütlerle ilgili anlatım ise birden fazla sayfaya taştı. İki, hatta üç sayfada anlatılan örgütler, çok uzun yıllardır faaliyette bulunan ve oldukça büyük kitleliliğe kavuşmuş olanlardır. Yoksa hiçbir örgüte, şu ya da bu nedenle özel bir yaklaşım gösterilmemiştir.

Bu arada, ilk baskılara yönelik eleştirilerden biri de, kitapta ele alınan oluşumların hepsine örgüt denilip, denilemeyeceği üzerineydi. Siyasi parti konusunda herhalde anlaşıyoruz: Legal siyasal partiler, anayasa ve yasalara uygun olarak milletvekili ve yerel yönetim seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile ulusal iradenin oluşmasını sağlayarak, demokratik bir devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin gelişmesi amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere örgütlenen tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır...

İllegal parti ise, kendilerini yasalarla bağlı saymayan ve yapmayı umduğu devrimle ele geçirecekleri iktidarda, ilan ettikleri programını hayata geçirmek isteyen örgüttür. Bu partilerin de ayrıntılı bir programı ve tüzüğü vardır ve bu tüzükte belirtilen kurallar, legal olan partilerinkinden bile ağırdır. Çünkü çalışmaların çoğu illegal yapılıdır. Ancak halka ulaşma konusunda - yasal dergiler yayınlamak, legal dernekler kurmak, mitinglerde sloganlarını haykırmak gibi- kimi legal alanlar da kullanılmaktadır. Elbette parti kurmak, birdenbire olmuyor. Bu amaçla bir araya gelen insanların bir dizi faaliyetleri, fikirlerinin benimsenmesi, halkta bir karşılığını bulmasıyla söz konusu örgütün partileşmesi mümkün olabilecektir.

Sol örgütlerin sıralamasını yaparken, nasıl legal ya da illegal olmalarına aldırmadıysak, onların partileşme düzeyine erişip erişmediğine de dikkat etmedik. Yani şu ya da bu şekilde halka yönelik ayrı bir söylemi olan tüm sol örgütleri kitabımıza almaya çalıştık. Özellikle bir yayın çıkararak, sendika ve dernek gibi kimi sivil toplum örgütlerinde yönetime gelmek için faali-

yette bulunan grupları -büyüklüğüne bakmaksızın- örgüt olarak gördük ve kitabımıza aldık. "Yıllardır mücadele veren ve yüz binlerce üye ve sempaticanı bulunan bir örgüt-parti ile birkaç yüz tane dergi bile satamayan bir grup, aynı kefeye konulur mu" demeyin. Burada değerlendirme-analiz yapmadığımızı, sadece kurulmuş örgütleri sıraladığımızı tekrar hatırlatalım.

* * *

ÜÇ: Kitabımızın ilk baskılarında, sol örgütleri herhangi bir propaganda ve ajitasyona girmeksizin sadece sözlük bilgisi verircesine kısaca anlatmıştık. Sonraki baskılarımızda da bu anlayışımız sürüyor. Sadece anlatım, sözlük bilgisi düzeyinden, ansiklopedi metni düzeyine çıkarılmaya çalışılmıştır.

Örgütleri anlatırken, bazı şeyler eksik kalıyordu. Bu nedenle, çalışmamızın sonuna devrimci lider ve tarihte iz bırakmış kadroların portrelerine de yer verdim. Türkiye’de sol-sosyalist kadroların ne kadar büyük bedeller ödediğini ortaya koyan bu bölüme aldığımız isimler, -üzerine tartışma çıkmasın diye- aramızdan ayrılanlar oldu. Sıralama ise, isim sırasına göre değil, doğum tarihine göre yapıldı.

Bu baskımızda da, solun birçok önder kadrosunun yardımına başvuruldu. Onların yazılı ve sözlü katkıları için, burada onlara tekrar teşekkür ediyorum. Onlar kendilerini biliyorlar. İsimlerini burada zikretmiyorum. Çünkü kitapta görebileceğiniz eksiklikler, onlara değil bana aittir!

Ancak sol örgütlerle ilgili araştırma çalışmamızın bu baskıdaki son halinde, Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı’nın (TÜSTAV) yayınlamış olduğu eserlerin katkısı çok büyüktür. Sol örgütler ile ilgili bu çalışmamızın, Komintern belgeleri eşliğinde zenginleştirilmesi konusunda, TÜSTAV’a ve vakfın yöneticilerinden Erden Akbulut’a buradan teşekkür ediyorum.

Batıkent, 15 Eylül 2018